

Етнологија и антропологија: стање и перспективе

Зборник
Етнографског института САНУ
21

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY
Collection of Papers, Volume 21

**ETHNOLOGY AND ANTHROPOLOGY:
CONTEMPORARY STANDINGS AND
PERSPECTIVES**

Editor in chief:
Dragana Radojičić

Editor:
Ljiljana Gavrilović

Editorial board:
Gojko Subotić, Radost Ivanova, Natalija Puškareva, Elena Uzeneva, Elephterios Alexakis,
Peter Slavkovsky, Sofija Miloradović, Bojan Žikić, Jelena Čvorović, Mladena Prelić

Secretary:
Marija Đokić

Accepted for publication by the reference of member of SASA Dimitrije Stefanović and
associate member of SASA Vojislav Stanovčić at the V session,
Department of Social Sciences SASA, Jun 14th 2005

BELGRADE 2005.

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ
Зборник 21

ЕТНОЛОГИЈА И АНТРОПОЛОГИЈА: СТАЊЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ

Главни и одговорни уредник:

Драгана Радојичић

Уредник:

Љиљана Гавриловић

Уређивачки одбор:

Гојко Суботић, Радост Иванова, Наталија Пушкарева, Елена Узенева,
Елефтериос Алексакис, Петер Славковски, Софија Милорадовић, Бојан Жикић,
Јелена Чворовић, Младена Прелић

Секретар уредништва:

Марија Ђокић

Примљено на V седници Одељења друштвених наука САНУ
одржаној 14. јуна 2005. године на основу реферата
академика Димитрија Стефановића и дописног члана САНУ Војислава Становчића

БЕОГРАД 2005.

Издавач:
ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ
Кнез Михаилова 35/III, Београд, тел. 011-636-804
eisanu@sanu.ac.yu

Рецензент:
академик Димитрије Стефановић
дописни члан САНУ Војислав Становчић

Лектор:
Софија Милорадовић

Превод на енглески:
Јелена Чворовић

Коректор:
Марија Ђокић

Штампа:
ЧИГОЈА ШТАМПА
Београд, Студентски трг 13
www.chigoja.co.yu
chigoja@eunet.yu

Тираж:
500 примерака

Штампање публикације финансирано је из средстава
Министарства науке и заштите животне средине Републике Србије

Део радова у овом Зборнику резултат је рада на пројектима: Традиционална култура Срба – системи представа, обреда и социјалних институција (бр. 2157), Савремена сеоска култура – путеви трансформација (бр. 1868) и Проблеми културног идентитета становништва савремене Србије (бр. 1644), које је у целини финансирало МНЗЖС РС.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

39(082)
316.7(082)
39(497)(082)
316.7(497.11)(082)

Етнологија и антропологија: стање и перспективе / главни и одговорни уредник Драгана Радојичић ; уредник Љиљана Гавриловић. - Београд : Етнографски институт САНУ, 2005 (Београд, Чигоја штампа). - 287 стр. ; 24 см. - (Зборник / Српска академија наука и уметности, Етнографски институт, ISSN 0351-1499 ; 21)

На спор. насл. стр.: Ethnology and Anthropology: contemporary standigns and perspectives. - Према подацима у тексту, зборник садржи радове са истоименог међународног научног скупа, одржаног у Београду децембра 2004. - Тираж 500. - Напомене и библиографске референце уз сваки рад. - Summaries.

ISBN 86-7587-032-9

1. Радојичић Драгана

а) Етнологија - Зборници б) Антропологија - Зборници

COBISS.SR-ID 123762444

Садржај

Summary

Уводна реч	5
<i>Драгана Радојичић</i> , Етнологија и антропологија: стање и перспективе	7
<i>Иван Ковачевић</i> , Из етнологије у антропологију (Српска етнологија у последње три деценије 1975-2005.)	11
<i>Ivan Kovačević</i> , Ethnology en Route for Anthropology Serbian Ethnology During the Past Three Decades 1975-2005	19
<i>Радост Иванова</i> , Бугарска етнологија – стање и перспективе	21
<i>Radost Ivanova</i> , Bulgarian Ethnology – Conditions and Perspectives	27
<i>Ines Prica</i> , Autori, zastupnici, presuditelji – Hrvatska etnologija u paralelizmima postsocijalističkog konteksta	29
<i>Ines Prica</i> , Authors, Representatives, Adjudicators: Croatian Ethnology in Post-Socialist Context	44
<i>Лидија Вујачић</i> , Етнологија и антропологија у Црној Гори – институционални и професионални оквири	45
<i>Lidija Vujačić</i> , Ethnology and Anthropology in Montenegro – Institutional and Professional Framework	53
<i>Гордана Благојевић</i> , О лаографији и антропологији у Грчкој	55
<i>Gordana Blagojević</i> , Laography and Anthropology in Greece	65
<i>Загорка Голубовић</i> , Интердисциплинарни приступ и однос антропологије и етнологије	67
<i>Zagorka Golubović</i> , Interdisciplinary Approach: the Relationship Between Anthropology and Ethnology	75
<i>Александар Бошковић</i> , Антропологија и сродне науке – методологије и перспективе	77
<i>Aleksandar Bošković</i> , Anthropology and Related Sciences – Methodologies and Perspectives	85
<i>Александар Палавестра</i> , Добросуседско немешање – Српска археологија и етнологија	87
<i>Aleksandar Palavestra</i> , Good-Neighbourly Uninvolvement. Serbian Archaeology and Ethnology	95
<i>Јелена Чворовић</i> , Примена еволуционе теорије у антропологији	97

<i>Jelena Čvorović, Evolutionary Theory in Anthropology</i>	107
<i>Ђуро Шушњић, Антропологија религије и социологија религије</i>	109
<i>Djuro Šusnjić, Anthropology of Religion and Sociology of Religion</i>	114
<i>Драгана Радојичић, Архивски извори у реконструкцији живота</i>	115
<i>Dragana Radojičić, Archives Sources: a Tool Meant for Time Reconstruction</i> ..	121
<i>Зорица Ивановић, Терен антропологије и теренско истраживање пре и после критике репрезентације</i>	123
<i>Zorica Ivanović, The Field of Anthropology and Fieldwork Before and After the Critiques of Representation</i>	141
<i>Љиљана Гавриловић, Прелудијум за антропологију медија</i>	143
<i>Ljiljana Gavrilović, Prelude for Anthropology of Media</i>	150
<i>Ивица Тодоровић, Приоритети савремене етнолошко-антрополошке науке у Србији</i>	151
<i>Ivica Todorović, Priorities of Contemporary Ethnology/Anthropology in Serbia</i>	162
<i>Александра Павићевић, Идентитет етнологије и (не)оствареност антропологије</i>	163
<i>Aleksandra Pavićević, Identity of Ethnology and Unfeasibility of Anthropology</i>	172
<i>Илдико Ердеи, „Очи зелене као долари“ – Антропологија потрошње у Србији у транзицији</i>	173
<i>Ildiko Erdei, "Eyes Green Like Dollars" – Anthropology of Consumption in Serbia During the Transition Period</i>	186
<i>Мирослава Лукић Крстановић, Читање популарне културе: Музичке сцене у идеолошком промету</i>	187
<i>Miroslava Lukić Krstanović, Readings in Popular Culture – Musical Scenes in Ideological Turnover</i>	197
<i>Младена Прелић, Неки проблеми проучавања етничитета/етничког идентитета у културној антропологији</i>	199
<i>Mladena Prelić, A Few Problems Concerning Studies on Ethnicity/Ethnic Identity in Cultural Anthropology</i>	207
<i>Мирјана Павловић, Глобализација и регионални културни идентитет</i>	209
<i>Mirjana Pavlović, Globalization and Regional Cultural Identity</i>	217
<i>Мирослава Малешевић, Традиција у транзицији: У потрази за „још старијим и лепшим“ идентитетом</i>	219
<i>Miroslava Malešević, Tradition in Transition: In a Search for New, "More Ancient and More Beautiful" Identity</i>	234

<i>Биљана Сикимић</i> , Изазов теренског рада – Етнолингвистика или антрополошка лингвистика?	235
<i>Biljana Sikimić</i> , Fieldwork Challenges – Ethno-Linguistics or Linguistic Anthropology?	244
<i>Драгана Антонијевић</i> , Антропологија фолклора – перспективе истраживања	245
<i>Dragana Antonijević</i> , Anthropology of Folklore – Perspectives	251
<i>Владимир Рибич</i> , Основе наставе из предмета Примењена етнологија: перспективе развоја	253
<i>Vladimir Ribić</i> , Development Perspectives of Applied Ethnology: the Course Basics	261
<i>Весна Марјановић</i> , Улога етнографских музеја и збирки у XXI веку – време прошло, време садашње, време будуће	263
<i>Vesna Marjanović</i> , Role of Ethnographic Museums and Collections in the 21 st Century	272
<i>Александар Крел</i> , Од етнографског ка антрополошком приступу проучавању дејјих игара у Србији	273
<i>Aleksandar Krel</i> , From Ethnographic to Anthropological Research of Children's Games in Serbia	279
 Коментари и дискусија	
<i>Драгана Антонијевић</i>	281
<i>Живка Ромелић и Љиљана Тојага-Васић</i>	283
<i>Марко Стојановић</i>	285

Александар Крел
Етнографски институт САНУ
Београд

ОД ЕТНОГРАФСКОГ КА АНТРОПОЛОШКОМ ПРИСТУПУ ПРОУЧАВАЊУ ДЕЧЈИХ ИГАРА У СРБИЈИ

(Антропологија дечјих игара у Србији)

Проучавање традиционалних дечјих игара у Србији израсло је из класичних етнографских радова Вука Стефановића Караџића. Оне већ више од једног века заокупљају пажњу домаћих етнолога. Приступ њиховом проучавању еволуирао је упоредо са развојем теоријских и методолошких оквира етнологије. Прва истраживања дечјих игара, вршена у другој половини 19. века, карактерисао је етнографски приступ, истраживања обављана почетком 20. века- етнолошки, да би она извршена почетком овога века одликовао антрополошки приступ. Промена приступа проучавања дечјих игара условљена је развојем научне мисли и потребом да се посматрана проблематика сагледа из више углова.

Прва систематска интересовања за дечје игре јављају се крајем 19. века, у оквиру научних истраживања детињства. Из овог почетног импулса развија се током 20. века теоријски и методолошки оквир за њихово проучавање. Пораст интересовања за проблематику дечјих игровних активности резултовао је појавом извесног броја истраживача, попут

Кључне речи:

етнографија, етнологија,
антропологија,
традиционалне дечје
игре,
савремене дечје игре.

Виготског, Елкоњина, Хујзинга, Кајоа, Кона, Пјажеа, Смита и Тарнера¹, који у њима виде једно од кључних обележја детињства. Они дечје игре третирају као активности са високо наглашеним когнитивним, едукативним, комуникацијско-симболичким вредностима, врло често допуњене и функцијом физичког развоја. Уз све то, њихови теоријски концепти наглашавају корелацију социо економских и културних одлика средина у којима се изводе са њиховим формалним и функционалним карактеристикама. Управо та њихова карактеристика чини их, у највећој мери, различитим у односу на оне врсте игровних активности које изводе одрасле људске јединке или животиње.

Истраживања детињства и дечјих игара међусобно су веома тесно повезана и у Србији, у којој постоји доста дуга и веома вредна традиција истраживања народне педагогије. Темеље за прикупљање традиционалних дечјих игара, који су послужили као узор бројним сакупљачима народних умотворина, поставио је Вук Стефановић Караџић у оквиру своје класичне етнографске и фолклористичке делатности.² Бројни сеоски свештеници и учитељи, подстакнути Вуковим идејама о прикупљању фолклорног стваралаштва на просторима насељеном српским живљем, прикупили су обимну емпиријску грађу, међу којом се налази велики број дескрипција традиционалних дечјих игара. Нажалост, оне су све до данашњих дана остале „необрађене“, односно ван домашаја савремене етнологске/антрополошке анализе. Етноекспликација емпиријске грађе је, у највећем броју случајева у потпуности изостављена или је објашњење њихових узема дато од стране локалних познавалаца, најчешће сеоских свештеника или учитеља, што упућује на закључак да се оно одвијало на конотативном нивоу. Узрок оваквог пуког механичког издвајања и бележења података, својственог етнографском нивоу истраживања у етнологији, било је проналажење података којима је требало илустровати вредност „народне културе“, за коју се веровало да је још увек присутна искључиво у сеоским срединама.

За разлику од њих, Тихомир Ђорђевић је у Србији, почетком прошлог века, учинио први, на теоријским поставкама заснован покушај да се одреди појам традиционалних игара и изврши њихова класификација.³ Његова активност утолико је значајнија што се може окарактерисати као прво етнологско истраживање игара, због тога што је вршено од стране стручно обученог лица, уз настојање да се српске народне игре објасне помоћу сличних културних

¹ В. Лав Семионович Виготски, *Игра и њена улога у психолошком развоју детета*, Предшколско дете, бр. 1, Београд 1971; Danijel Borisović Elkonjin, *Psihologija dečije igre*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd 1990; Johan Huizinga, *Homo ludens*, Matica hrvatska, Zagreb 1970; Rože Kajoa, *Igre i ljudi*, Nolit, Beograd 1989; J. Piaget, *Play, Dreams and Imitation in Childhood*, The Norton Library, New York 1962; Igor Semjonovič Kon, *Dete i kultura*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd 1991; Viktor Tarnier, *Od rituala do teatra*, Ozbiljnost ljudske igre, August Cesarec, Zagreb 1989; B. Staton-Smit, *Igračke i kultura*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd 1989.

² В. Вук Стефановић, Караџић, *Живот и обичаји народа српскога*, Беч 1867.

³ Тихомир Ђорђевић се није посебно бавио проблематиком дечјих игара, већ их је посматрао посредно, у склопу целокупног корпуса српских игровних и плесних активности. Тихомир Ђорђевић, *Српске народне игре*, СЕЗБ, IX, Београд 1907.

феномена, у складу са у то време – модерним теоријским приступом. Ђорђевић уводи праксу анализе узема игара на денотативном нивоу, у којој се о њихово објашњење врши помоћу сличних културних феномена, чиме је истраживачки поступак уздигнут за један ниво у односу на етнографски приступ. Међутим, анализа узема на денотативном нивоу, иако представља крајњи домет етнолошког истраживања, није ништа друго до здраворазумско схватање проучавање појаве.

Без обзира на то што се проблематика дечјих игара у српској етнологији појавила веома рано, она је у потпуности била занемарена све до пред сам крај прошлог века, а ексклузивитет бављења дечјим играма преузимају психолози и педагози⁴.

Дисконтинуитет испитивања дечјих игара у српској етнологији траје све до осамдесетих година 20. века, када оне поново постају предмет истраживања. Тада је објављено неколико радова⁵ у којима су се аутори углавном бавили одређењем места које игре заузимају у оквиру дечјег фолклора, препознавањем трагова религијских обреда у њима или, што је био најчешћи случај, појединачним деловима игровних система дечјих игара. Међутим, поменути радови нису испољили амбицију да се ухвате у коштац са неким од крупних проблема везаних за проучавање дечјих игара. Њихови резултати нису понудили одговор за недостатак теоријског и методолошког концепта којим би се игре тумачиле, нити су отклонили неуједначеност критеријума за успостављање њихове класификације. Осим тога, они нису допринели прецизирању истраживачких проблема. Стога је сасвим разумљиво што нису били кадри да у већој мери пруже допринос етнолошким истраживањима дечјих игара у Србији, тако да су многи аспекти бављења овом значајном проблематиком остали недовољно проучени.

⁴ Иван Ивић и Александра Марјановић 80 осамдесетих година прошлог века покренули су пројекат прикупљања и ревитализације традиционалних дечјих игара, у сарадњи са ОМЕР-ом (Organization Mondiale pour L'Éducation Prescolaire – Светска организација за предшколско васпитање). Ивић је том приликом постављен за координатора овог пројекта међународног карактера, док је Александра Марјановић елаборирала његове методолошке основе. Ivić, I, *The Fundamental of the project*, in: *Traditional games and Children of today*, OMER, Belgrade 1986, 6-8.

⁵ А. Стефановић, *Дечје игре у северном Банату*, Рад војвођанских музеја 23-24, Нови Сад 1974-1978; М. Кожић, *О народним дечјим играма и покушајима њиховог оживљавања у Хрватској*, Зборник XXXI Конгрес на Сојузот на здруженијата на фолклористе на Југославија, Радовиш 1984; Е. Башић, *Међусобни utjecaji podunavskih zemalja na dečije igre, posebno na dečije brojalice*, Zbornik radova XXXII kongresa Saveza udruženja folklorista Jugoslavije, Sombor – Novi Sad 1985; М. Прошић-Дворнић, *Brojalice primer dečijeg urbanog folklor*, Rad XXXVII Kongresa Saveza udruženja folklorista Jugoslavije, Plitvička jezera – Zagreb 1990; В. Марјановић, *Детињство у традиционалној култури Војводине*, каталог изложбе, Музеј Војводине, Нови Сад 1994; В. Марјановић, *Дечје игре Змајевог доба*, каталог изложбе, Музеј Војводине, Нови Сад 1995; В. Марјановић, *Детињство у огледалу народне културе код Срба у Војводини*, Рад Музеја Војводине, Нови Сад, 1996 В. Марјановић, *Dečije igre i tradicionalno nasleđe kod Srba u Vojvodini*, Vršacki venac, Zbornik međunarodnog festivala folklor, Vršac 1997; В. Марјановић, *Обредни елементи у традиционалним дечјим играма у Војводини*, Зборник Етнографског музеја у Београду: 1901-2001, Београд 2001.

Ситуацију у проучавању дечјих игара у Србији мењају магистарска теза Весне Марјановић и аутора овога рада, одбрањене почетком 21. века.⁶ Обе се баве истраживањем традиционалних дечјих игара, прва – на целокупном простору Војводине, а друга – на простору бачког села Товаришева. У сваком случају, ова истраживања се разликују у односу на сва претходна, јер уводе нов приступ проучавању дечјих игара.

Обзиром на то да је село све до половине 20. века функционисало као ма-ла и релативно затворена социо културна заједница, успевајући мање или више да одоли бројним спољним и унутрашњим факторима који би довели до осетније промене начина живота у њему, оно представља погодну средину за проучавање традиционалних дечјих игара. Специфичан културни, привредно-технички карактер војвођанског села, те начин живота његових становника, били су од пресудног значаја за доношење одлуке да се поменути социо културни артефакт испитује управо у њему. За место истраживања изабрано је Товаришево, село смештено између Бачке Паланке и Бача, два значајна привредна и културно-историјска центра јужне Бачке.

Традиционалне дечје играчке активности одређене су општим социо економским и културним одликама средине из које су поникле. Оне чине саставни део народне културе, односно дечјег фолклора. Преношене су с колена на колено у усменој форми, тако да у њима деца нису само пасивни реципијенти, већ су истовремено и активни ствараоци, преносиоци и извођачи културних садржаја. Њихово правилно тумачење могуће је обавити једино у контексту традиционалне културе и дечјег фолклора друштвене заједнице из које су потекле.

Релевантни подаци прикупљени су у Товаришеву током четворогодишњег периода, од 1993. до 1997. године, на одабраном узорку испитаника, комбинацијом техника интервјуа, анкете и посматрања. За утврђивање стања у првој половини 20 века, одабрани су информатори старосне доби од 60 до 80 година, а за утврђивање ситуације у другој половини века одабрани су информатори старосне доби од 30 до 60 година.

Истраживање је имало за циљ да:

1. одреди појам традиционалних дечјих игара и лоцира положај који оне заузимају у оквиру традиционалне културе;
2. што је могуће комплетније представи социо економски и културни живот Срба у Товаришеву, с циљем успостављања референтног оквира у којем ће традиционалне дечје игре бити посматране;
3. формира идеалтипске моделе такмичарских традиционалних игара, реконструкцијом извршеном на основу компарације прикупљене емпиријске грађе

⁶ Vesna Marjanović, *Tradicionalne dečje igre u Vojvodini od polovine 19. veka do danas*, магистарска теза, рукопис, Филозофски факултет у Београду, Библиотека Одељења за етнологију и антропологију, Београд 2000; Александар Крел, *Традиционалне дечје игре Срба у Товаришеву у 20. веку*, магистарска теза, рукопис, Филозофски факултет у Београду, Библиотека Одељења за етнологију и антропологију, Београд 2003.

и дескрипција истих игара, садржаних у постојећој литератури. Овај поступак се у великом броју случајева показао као нужност, јер је велики број игровних облика претрпео знатне промене током времена, које су овом приликом морале бити одбачене. Том приликом је формирано укупно 27 модела такмичарских игара;

4. предочи формалне одлике истих, те утврди њихово порекло и основне правце њихове дифузије;
5. прикаже функције које оне обављају у животу појединца и друштвене заједнице, и да се помоћу њих установи степен корелације са социо економским и културним одликама локалне заједнице у којој постоје;
6. констатује и представи степен њихове трансформације или модификације и открије основне разлоге нестанка појединих игровних облика, до којих је дошло импортом културних иновација на релацији глобално друштво – локална заједница.

Овако постављени циљеви рада одредили су метод истраживања који се заснива на стратегији интеграције парцијалних стратегија интерпретације, пре свега – историјско-каузалне и структурално-функционалне. Интерпретација прикупљене емпиријске грађе у себи обједињује историјску, формалну, семиолошку и функционалу анализу идеалтипских модела мушких такмичарских игара у контексту њихове корелације с друштвено-економским и културним одликама посматраног села, тако да „финални производ“ представља спој класичног монографског рада и савремене антрополошке анализе, која представља збир етнолошког, социолошког, психолошко-педагошког и историјског приступа.

Дакле, саставни део овог истраживања чине питања типологије, критеријума за класификацију, формирања идеалтипских дескрипција, дескрипција реквизита и помагала за њихово извођење, а по први пут су на домаћој етнолошкој/антрополошкој сцени разматрана питања социјалне интеграције и полне диференцијације у дечјим играма. Уз наведена питања, посебна пажња је поклоњена трансформацији традиционалних дечјих игара, која се посматра као огледало промена неких аспеката социјализације деце, изазваних појачаним утицајем индустријализације, урбанизације и глобализације друштва, што потврђује висок степен корелације дечјих игара и социо економских и културних одлика средина у којима се оне изводе. Осим тога, у овом раду се дечја игра посматра као друштвена драма и секуларни ритуал, а покреће се и питање њених просторних и временских граница. Класичан етнолошки аналитички поступак, који се огледа у анализи узема на денотативном нивоу, овом приликом је употпуњен комуникацијском и функционалном анализом, што је у значајној мери допринело дубљем сагледавању истраживане појаве.

Иако се на први поглед бави темом која је у нашој етнолошкој јавности позната, представљени рад је карактеристичан по новом приступу у погледу проучавања овог проблема, јер – осим пуке дескрипције појединачних игара и одређивања дечје игре као феномена – уводи аналитичку и интерпретативну димензију. Њиховим увођењем, рад може да сагледа традиционалне дечје игре као елемент културе и као културни артефакт у посебном случају једне одређене

и просторно-временски прецизно омеђене културе, каква је нпр. српска – у транзицији између традицијске и савремене културе 20. века. Осим тога, етнолошко истраживање је у циљу што потпунијег упознавања проучаваног проблема допуњено теоријским и методолошким оквирима, резултатима и појмовним апаратом сродних хуманистичких наука (психологије и педагогије) у којима су се дечје игре такође појављивале као предмет научног истраживања. Тиме су створене претпоставке да се дечје игре посматрају и као универзално својство људске културе.

На основу наведеног, усуђујем се да кажем да приступ проучавању дечјих игара из моје магистарске тезе, превазилази ниво етнолошког и уводи антрополошки приступ истраживању не само традиционалних дечјих игара, већ дечјих игара уопште.

Перспективе проучавања дечјих игровних активности, базираног на антрополошком приступу, веома су широке. Пре свега, потребно је јасно артикулисање епистемиолошких и теоријско-методолошких проблема који стоје у вези са проучавањем ове тематике. Осим тога, неопходно је проширити истраживања традиционалних игара на читав простор Србије и Црне Горе, а прикупљене податке класификовати и анализирати⁷. Том приликом је неопходно да се усмери посебна пажња на процес њихове трансформације и модификације, јер оне постепено нестају до седамдесетих година двадесетог века, зато што се њихова имплицитна значења више не уклапају у опште социо економске и културне потребе заједница у којима се изводе. Традиционални начин живота нестаје, а са њиме и друштвена драма такмичарских игара коју оне изражавају посредством симболичког иконичког система⁸.

Најважнија перспектива истраживања дечјих игара, у сваком случају, састоји се у усмеравању истраживачког процеса на савремене дечје игре⁹.

У том смислу очекујем да ће будућа истраживања, базирана на антрополошком приступу, допринети њиховом потпунијем упознавању и потврдити постојање високог степена корелације њихових игровних система са

⁷ Један од могућих начина класификације и анализе примењен је у мом магистарском раду. А. Крел, н. д.

⁸ А. Крел, н. д, 166-185.

⁹ Круцијалну разлику између традиционалних и савремених дечјих игара чине две значајне карактеристике. За разлику од савремених игара, пласираних од стране одраслих чланова друштвене заједнице, у традиционалним дечјим играма наглашен је васпитни утицај вршњака. Друга динстинкција међу њима односи се на значајну разлику у погледу њихових садржаја и мотива, јер су прилагођене „духу времена“ и експанзији тржишне економије. У играма овог типа доминира употреба реквизита/помагала за њихово извођење, као и играчака, чији је развој условљен општим технолошким развојем друштва. Савремене дечје игре су скоро у потпуности прилагођене извођењу у урбаним срединама и детерминисане идејом „глобалног села“, моделиране индустријом дечјих игара/играчака, са циљем добијања игровних активности које су у складу са потребама процеса социјализације који модеран начин живота захтева. Присутне су и у сеоским срединама, које прихватају импортоване културне саржаје из градова.

референтним социо економским и културним оквиром нашег „савременог друштва“, на сличан начин на који је испитивање дечјих игара у Товаришеву показало прилагођеност њихових игровних система социо-економским и културним потребама „традиционалног“ друштва.

Aleksandar Krel

**From Ethnographic to
Anthropological Research of Chil-
dren's Games in Serbia** (An-
thropology of Children's Game in Serbia)

Key words: ethnography, ethnology, anthropology, traditional children's games, contemporary games.

The paper explains transformation of the various approaches to studying children's games in Serbia. The transformation itself was determined by the development of theoretical and methodological perspectives in ethnology/anthropology. The first research on children's games in Serbia was carried out in the second half of the 19th century; the research was ethnographic, that is, only the data were collected but without deeper analysis or explanation. Tihomir Djordjević was the first one to study the games in a real ethnological sense, explaining the games with similar cultural phenomena. Up until 1980's the games were not studied in details by ethnologists. However, new research has brought new dimensions – analytical and interpretative – into play, where the games are seen as a product of one specific culture in a specific moment in time. This kind of approach holds that the games have a universal character in all societies, and this is what results in anthropological perspective of these games.